särtryck och småtryck
från
Pedagogisk-psykologiska institutionen
Lärarhögskolan i Malmö
Nr 196

ETT ÅR MED EN FORSKARGRUPP: NOTISER OM AKTIVITETER INOM PROJEKTEN SÖK OCH SIR LÄSÅRET 1975-76

Inger Bierschenk

September 1976

ETT ÅR MED EN FORSKARGRUPP: NOTISER OM AKTIVITETER INOM PROJEKTEN SÖK OCH SIR LÄSÅRET 1975-76

Inger Bierschenk

Bierschenk, I. Ett år med en forskargrupp: Notiser om aktiviteter inom projekten SÖK och SIR läsåret 1975-76. Särtryck och småtryck (Malmö: Lärarhögskolan), Nr 196, 1976.

Forskningsprojekten SÖK och SIR har haft regelbundna sammankomster, s k måndagsträffar, under läsåret 1975-76. Författaren till den här skriften har sammanfattat vad som diskuterats på dessa träffar med ledning av minnesanteckningar som har förts. Projektens verksamhet har följts på så sätt att inte enbart diskussionsämnen på träffarna har dokumenterats. Både forskningsproblem och andra av praktisk natur har speglats i minnesanteckningarna. I den här rapporten sammanfattas vad som varit huvudsakliga diskussionsämnen, hur aktiviteterna fördelats över året och vilken aktivitet som avspeglas i anteckningarna beroende på de olika projektmedlemmarnas arbetsuppgifter. Rapporten skall betraktas som ett uppslag till mera vetenskapligt strikta redogörelser om forskningsprocessens olika faser.

INNEHÅLL

		Sid
1.	INLEDNING	3
2.	KORT BESKRIVNING AV PROJEKTEN OCH PROJEKTMEDLEMMARNA	5
3.	SORTERING AV INTRYCK	7
4.	DISKUSSIONSÄMNEN OCH AKTIVITETER INOM FORSKARGRUPPEN SÖK OCH SIR	8
5.	FORSKNINGENS FÖRDELNING ÖVER ÅRETS MÅNADER	11
6.	PROJEKTMEDLEMMARNAS AKTIVITET SEDD GENOM VERBEN I MINNESANTECKNINGARNA	12
7.	NÅGRA AVSLUTANDE REFLEXIONER	15

1. INLEDNING

Under sommaren 1976 har jag roat mig med att sammanfatta på olika sätt vad vi inom projekten SÖK och SIR har haft för aktiviteter för oss under det läsår som har gått. Vi har träffats regelbundet på våra s k måndagsträffar och jag har haft uppgiften att föra minnesanteckningar från sammankomsterna. Anteckningarna skulle inte kallas för protokoll utan är skrivna lite mera informellt än så. Det visade sig vara en fördel när jag gick igenom dem för den här sammanfattningen.

Jag har tänkt att presentera arbetet inom forskargruppen så här:

1. Först vill jag visa vilka ämnesområden som varit de mest diskuterade inom de två projekten, dvs vad vi huvudsakligen gjort under året.
2. I samband med detta kommer jag att redogöra för vilka steg i arbetet som är specifika för projekt eller personer.
3. Därefter vill jag visa hur arbetet har fördelats över årets månader.
4. En fråga som jag ställde mig när jag läste igenom anteckningarna var i vad mån medlemmarnas aktiviteter kunde avläsas i de beteenden som verben uttrycker i mina anteckningar (t ex X meddelade, tog upp frågan ... etc). Återspeglas här ett "träffbeteende" som kan ha att göra med arbetsuppgifternas art eller personernas roll inom gruppen?

Jag vill betona att mina iakttagelser är impressionistiska (grundade på intryck), så inga statistiska beräkningar ska tynga ner presentationen. Men skulle jag behöva använda siffror, ska jag försöka förklara varifrån de kommer och varför de finns här.

Syftet med redogörelsen enligt punkterna ovan är att ge glimtar från arbetet på en forskningsinstitution. Om någon känner igen sig, bör det väl betyda att vi inte är ovanligare än andra projektgrupper. Det ovanliga skulle bestå i att vi på det här sättet dokumenterar vår vanlighet.

Ett lika viktigt syfte tycker jag är att på ett enkelt språk beskriva våra vedermödor. Man hör ju ofta från båda forskare och

lärare att allt som skrivs på sådana här institutioner är så svårläst. Det är min mening att det här lilla alstret ska vara lättläst. Skulle det vara så att en läsare ändå inte förstår vad som sägs, kan det bero på att han inte vet hur det är att ha ett sådant här arbete och då är han inte rätt avnämare (den som ska läsa det här) för mig. Hur gärna jag än ville, kan jag inte skriva för alla kategorier läsare. Vem vill förresten veta vad vi haft för oss inom SÖK/SIR?

2. KORT BESKRIVNING AV PROJEKTEN OCH PROJEKTMEDLEMMARNA

Projekt SÖK

Förkortningen ska uttydas Skolpedagogiska sökstrategier. Denna titel har bl a att göra med hur skolforskare söker sig fram till sådana problem som skall studeras mera ingående, men det har också med informationssökning att göra. Projektet, såsom det arbetar nu, håller på med analyser av bandinspelade intervjuer som gjorts med forskare på pedagogiska institutioner i Sverige. För att analysera texterna har Inger Bierschenk utarbetat regler för hur texterna ska läggas upp på magnetband och håller fortfarande på med förbättringar av dessa regler. Hon är anställd som lingvist (en som vet någonting om språk). Bernhard Bierschenk är projektledare och vetenskaplig ledare för det här arbetet. Han står för det mesta som kan kallas teori och har planlagt hela undersökningen. Tillsammans håller Inger och Bernhard på med utveckling av den här analysmetoden.

Till projektet finns en dokumentalist knuten. En dokumentalist ska sköta informationsfrågor och försöka utarbeta ett system för hur institutionen bäst ska kunna ta vara på sina egna och andras rapporter. Om forskarna har problem med att hitta litteratur som de kan behöva i sitt arbete ska dokumentalisten vara till hjälp. Denna tjänst har Elisabeth Jernryd just nu.

Projekt SIR

Förkortningen ska uttydas Simulering av interpersonella relationer. Denna titel låter krystad, men eftersom projektet arbetar efter den, så ska jag försöka förklara den. Bernhard Bierschenk leder även det här projektet. Han har utvecklat teorierna bakom våra försök. "Simulatorn" består i det här fallet av inspelade scener från klassrumssituationer och ligger på kassetter som kan visas på en TV-skärm. Lärarkandidater går igenom materialet på så sätt att de får se en scen som visar en elev som beter sig på ett visst sätt. De ska svara på beteendet med ett förslag till lärarhandling och får sedan se konsekvensen av den i TV-rutan i form av en ny elevscen. "Interpersonella relationer" betyder ungefär samspel mellan människor. Vad lärarkandidaterna ska lära sig är hur deras eget beteende och elevernas

samspelar i undervisningen och vilka konsekvenser det egna beteendet har för elevernas handlande. Gunlög Frost är anställd som assistent inom projektet och tillsammans med Bernhard arbetar hon med vidareutvecklingen av simulatorn.

3. SORTERING AV INTRYCK

Som läsaren förstår, har jag ingen modell för det här arbetet, inte ens i huvudet, så jag kommer inte att belasta redogörelsen med komplicerade figurer. Men för att intrycken skulle bestå efter genomläsningen av anteckningarna måste de sorteras på något sätt. Så här gick jag tillväga:

1. Jag läste igenom alltsammans för att bilda mig en uppfattning om hur det hela är skrivet och om det skulle gå att göra något åt det. (Det gick.)
2. Sedan gick jag igenom träff för träff och skrev upp vad diskussionen hade rört sig om och vad för andra aktiviteter som omtalas, månad för månad.
3. Jag antecknade vem som varit aktiv inom respektive diskussionspunkt eller aktivitet, dvs vilken verksamhet som har bedrivits.
4. När det stod "träffen diskuterade" eller liknande, antecknade jag det på alla personer.
5. Det visade sig att det gick att sätta rubriker på aktiviteterna, så att vissa kom att handla om forskningsfrågor och andra om praktiska ting. Det visade sig sedan att flera rubriker kunde slås ihop under en och samma. På så sätt blev de inte för många med liknande innehåll.
6. När jag hade sorterat intrycken räknade jag antalet aktiva personer inom var och en och där aktiviteten varit störst ansåg jag att tyngdpunkten låg. Då kunde jag rangordna ämnesområden (rubriker) efter angelägenhetsgrad.
7. Sedan behövde jag bara skriva in för varje rubrik vilken person, som enligt anteckningarna varit mest aktiv, dvs personernas aktivitetstillfällen.

Jag övergår nu till att redovisa resultatet av de här ansträngningarna.

4. DISKUSSIONSÄMNEN OCH AKTIVITETER INOM FORSKARGRUPPEN SÖK OCH SIR

De kategorier som jag har bildat utifrån minnesanteckningarna är tämligen allmänna, dvs de uttrycker sådant som berör de flesta forskningsprojekt. Dessutom finns det några kategorier som ligger lite "utanför ämnet". Jag har delat in dem under tre huvudrubriker, "Direkt forskningsarbete", "Praktiska angelägenheter" och "Övriga händelser".

För att kunna visa det här kortfattat sätter jag upp tabeller. Siffrornas innebörd anger jag under tabellen.

Tabell 1 redovisar rangordning av aktiviteter och innefattar både forskningsarbete och praktiska förehavanden. Här visar jag endast kategorierna. I tabell 2 visar jag vilka personer som har varit aktiva och i vilken grad inom dessa områden. Här tillkommer några kategorier som inte kunnat rangordnas, eftersom de är enstaka händelser. Tabell 2 har förenklade rubriker i förhållande till tabell 1, men de motsvarar varandra.

Tabell 1 Aktiviteter inom forskargruppen. Rangordning enligt minnesanteckningar

Aktivitet	Rang
Skriftl. rapporter och granskn.	1
Konstr. och utprövn. av mätinstrument	2
Resultatredovisningar	3
Språkanalysproblem	4
Teorier och modeller	5
Praktiska åtgärder, arbetsfördeln., mm	6
Intervjuteknik	7
Ansökningar om anslag, verksamhetsberätt.	8

1 = här har aktiviteten varit störst
8 = här har aktiviteten varit minst

Tabell 2 Aktivitet hos projektmedlemmarna. Engagemang i antal diskussionspunkter eller händelser

Aktivitet	Projektmedlemmar B	E	G	I
Direkt forskningsarbete				
rapporter	6	3	3	6
mätinstrument	7	1	6	2
resultatredovisning	4	-	-	5
språkanalys	2	-	-	5
teori och modell	6	1	-	-
intervjuteknik	3	3	-	-
Praktiska angelägenheter				
arbetsfördelning	3	-	-	-
anslagsansökning	2	1	-	1
Övriga händelser				
besök utanför inst.	5	1	-	1
engagerad i studiebesök på lh i Malmö	3	2	1	1
doktorsexamen	-	1	-	-

Siffrorna anger antalet gånger som respektive aktivitet antecknats för personen. B, E, G, I avser initialer (kap 2)

Som de flesta läsare vet bör tabeller tolkas. En tolkning är emellertid alltid subjektiv, även om siffror och sifferkombinationer kan tala för sig själva. Detta innebär att läsaren är fri att göra sin egen tolkning.

Om rangordningen i tabell 1 är inte mycket att säga. Påtagligt är att aktiviteterna är mer inriktade på teoretiska spörsmål än på praktiska. Den höga skriftliga aktiviteten tycker jag är glädjande. Med utgångspunkt i skriftliga alster har vi byggt upp instrument, prövat, redovisat resultat, analyserat och kommit fram till modeller. Det förefaller vara den mest logiska gången i forskningen, och därför är det roligt att kunna visa att det tycks ha gått till på det sättet inom gruppen.

Tabell 2 säger något om vem som varit aktiv på vilket sätt. Det är naturligt att den som leder verksamheten också med fast hand styr sammankomsterna. Medlem B är ojämförligt den mest aktiva. Han är också mest engagerad i "övriga händelser", särskilt i att resa ut till andra institutioner och berätta vad vi gör. Dokumentalisten, E, är mer engagerad än G och I i "kringarbetet" och det kunde man väl vänta sig.

Engagemang och aktivitet hos B avser främst mätinstrument, rapporter och teoridiskussioner. Utveckling av mätinstrument har skett främst tillsammans med G och skriftliga alster diskuteras mest i samband med medlem I. Tillsammans med I är också resultatredovisningen hög, medan I dessutom tämligen ensam svarar för språkanalysfrågor.

Här kan vi alltså tydligt se huvudaktiviteterna inom de båda projekten, väl samlade genom aktiviteterna hos G och I, understödda av engagemanget hos B. E är med om flera aktiviteter, men utan någon starkare betoning på någon. Hon är däremot ensam om intervjuteknik, som diskuterats med B.

Hur fördelar sig aktiviteterna inom de två projekten? Om man utgår från antalet aktiviteter hos B jämförda med antalet samma aktiviteter hos G (SIR) respektive I (SÖK) är det mycket jämnt fördelat. Men eftersom E är knuten till SÖK blir det naturligt med en övervikt för detta projekt. Om vi ser på aktiviteten hos B och jämför den med de övrigas största aktivitet, räcker det med de två första kategorierna. Diskussion av rapportering inom SÖK är aktivast (B+E+I = 15, B+G = 9) och av mätinstrument inom SIR är aktivast (B+G = 13, B+E+I = 10). (Jämför också rangordningen i tabell 1.) Spekulationer härutöver lämnar jag till läsaren.

5. FORSKNINGENS FÖRDELNING ÖVER ÅRETS MÅNADER

Vi har sett hur projektmedlemmarna har aktiverat sig med olika uppgifter och att aktiviteten är jämnt fördelad mellan de båda projekten. Nu ville jag se om verksamheten är lika jämn över hela läsåret. Jag gick igenom minnesanteckningarna, såsom jag beskrivit, och fick en uppställning över forskningsaktivitet och månad. Endast direkt teoretiskt eller praktiskt forskningsarbete är med här. Arbetsfördelning och anslagsansökningar har utgått. Med en enkel krysstabell visar jag nu hur vi indelat arbetet under året.

Tabell 3 Forskningsaktiviteter inom projekten SÖK och SIR fördelade under ett läsår från september till maj

Aktivitet	Månader								
	Sept	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Mars	Apr	Maj
rapporter	x			x	x	x	x		x
mätinstrument		x		x	x	x	x		x
resultatredov.							x	x	x
språkanalys		x	x	x				x	x
teori o.modell		x		x	x	x			
intervjuteknik	x	x			x				

Vi har konstaterat i anslutning till tabell 2 att aktiviteten kring rapporter och mätinstrument var störst. Här ser vi dessutom att denna aktivitet koncentrerat sig under vintern och våren. Vi tar hösten på oss för att komma igång och vi är också aktiva den sista månaden på terminen. Resultatredovisningar börjar inte förrän i mars och fortsätter terminen ut, vilket verkar rimligt. För övrigt kan vi se att diskussioner om språkanalys pågår under hösten och fortsätter sent på våren, efter de första resultatsammanfattningarna. Teoridiskussion förekommer i starten och pågår lika intensivt under vinterns verksamhet, under våren förekommer det dock inte. Frågor och problem kring intervjuer uppkommer vid början av varje termin.

Jag tycker att den här redovisningen mycket väl återspeglar arbetets fördelning och att det finns en logisk konsekvens i fördelningen. Det skulle antagligen visa sig ännu bättre om vi hade kunnat följa projekten under flera år, eftersom början och slut på läsåret inte skulle bli så markerat som här.

6. PROJEKTMEDLEMMARNAS AKTIVITET SEDD GENOM VERBEN I MINNESANTECKNINGARNA

Att genom verb ur anteckningar från sammanträden spegla aktiviteten hos deltagarna kan tyckas lite väl djärvt, men jag har ändå valt att presentera arbetet även ur den här aspekten, som jag hoppas nyanserar bilden av forskargruppen.

När jag läste och antecknade allt, som jag skrivit om i kapitel 3, kunde jag inte undgå att förvåna mig över vilken variationsrikedom det fanns i verben, och det är ju verben som säger något om den person de är kopplade till. Först såg jag att vissa verb uttryckte anföring när det gällde diskussionspunkterna. Sedan såg jag att andra uttryckte på vilket sätt personen ifråga var "egen-aktiv", dvs drog upp nya diskussionsämnen eller tog initiativ i största allmänhet. Jag samlade alla verb och antecknade förekomsten hos personerna och då fick jag den fördelning som framgår av tabell 4. Tabellen visar de olika verb som används ifråga om de fyra personerna (inte frekvensen, dvs hur många gånger verbet används).

Vad kan man läsa ut ur det här? Någon mera ingående analys av verben eller personerna ska jag inte inlåta mig på, men några jämförelser tillåter jag mig.

Det första man ser utan att spekulera är att B är aktiv på alla tänkbara sätt, inte helt oväntat med tanke på resultatet i tabell 2. Mellan E, G och I är det ingen större skillnad om vi ser till antalet verb.

Det är bara fyra verb som används i samband med alla fyra medlemmarna. Vi diskuterar, tar upp, presenterar och meddelar, precis vad träffarna var avsedda till. Tre av oss, E, I och B, berättar och visar eller menar (E, G, B). G, I och B ger synpunkter. Två personer tycker (E, B), rapporterar (E, G) eller kommer fram till något (G, B). De flesta gemensamheter tycks finnas mellan I och B, som båda redogör, talar om, föreslår och anför. Ensam om att tvivla är E, att tveka är G och att beröra är I. B är ensam om 20 verb.

En jämförelse mellan E, G och I är ganska svår att göra, men med lite god vilja och med resultatet från tabell 2 i minnet

Tabell 4 Projektmedlemmarnas aktivitet på sammankomster: Utgångspunkt i verbvariation

Verb	Projektmedlem B	E	G	I
berätta	x	x		x
mena	x	x	x	
presentera	x	x	x	x
tycka	x	x		
visa	x	x		x
diskutera	x	x	x	x
rapportera		x	x	
meddela	x	x	x	x
tvivla på		x		
säga	x	x		
ta upp	x	x	x	x
tveka			x	
komma fram till	x		x	
ge synpunkter	x		x	x
beröra				x
redogöra	x			x
tala om (omtala)	x			x
föreslå	x			x
anföra	x			x
anse	x			
påpeka	x			
förklara (klargöra)	x			
gå igenom	x			
föreläsa	x			
bestämma	x			
anmäla	x			
nämna	x			
annonsera	x			
ge exempel	x			
referera	x			
fylla i	x			
skissera	x			
rekommendera	x			
efterlysa	x			
summera	x			
beskriva	x			
föredraga (hålla föredrag)	x			
inskjuta	x			
betona	x			
Antal olika verb	35	11	9	12

kan man säga detta: E har inget speciellt område som betonas under dessa träffar, men hon är med och diskuterar vid flera tillfällen än G och I: tycker, menar och säger (jfr tabell 2). G och I skiljer sig båda lite grann från E. G vare sig berättar

eller visar (som I), men hon har utfört något, som hon rapporterar och har åsikter om (menar). Hon kommer också fram till resultat genom diskussionerna på träffarna (G + B). I vare sig menar eller tycker. I hennes fall uttrycks ett beteende genom föreslå och anföra. Någon större skillnad mellan "träffbeteendet" hos I och hos G är svårt att utläsa. Gemensamt för E, G och I tycks vara att de kommer till träffarna för att rapportera och redogöra.

Vad är det då för skillnad på medlem B och de andra? Ja, enligt min mening säger verben hos B att han är "styrande", "framåtförande", t ex klargöra, föreläsa, bestämma, fylla i, rekommendera, efterlysa, summera, inskjuta, betona. Hos de tre andra finns en större passivitet, åtminstone en begränsning; de spänner inte över lika många områden (se tabell 2).

Vidlyftiga spekulationer bör man helst avstå ifrån, men nog tycker jag att man ser ett samband mellan "träffbeteende" och arbetsuppgifter, åtminstone om man ser till skillnaden mellan projektledarens roll och assistenternas. B har det största ansvaret och är mest engagerad vid varje träff och utan honom hade nog sammankomsterna varit betydligt "blekare".

Den här verbstudien tycker jag mycket väl ger en föreställning om en process genom att verben anger hur projektmedlemmarna har diskuterat, presenterat och fört arbetet framåt. Tillsammans med den övriga presentationen bör den ge en god bild av den forskningsprocess som vår grupp har varit involverad i.

7. NÅGRA AVSLUTANDE REFLEXIONER

De projekt vilkas verksamhet jag har summerat berör båda uppmärksammandet och formuleringen av problem, men mest koncentrerat till projekt SÖK. En central fråga inom detta projekt är att studera hur forskning kommer till och olika problem som är knutna till detta. Därför tyckte jag det var intressant att sammanställa verksamheten från en projektgrupp som har till uppgift att kartlägga just sådana frågor och försöka få en överblick över hur vi själva fungerat i vår forskningsverksamhet.

Sådana här studier borde vara av intresse för flera projekt och sammanställningar över projektens aktivitetsprofiler kunde vara både intressant, roligt och lärorikt för många kategorier läsare. Den här studien gör inga anspråk på att vara vetenskapligt strikt utan bör betraktas som ett uppslag. Det vore glädjande om flera och framförallt systematiska studier gjordes på det här området. Det skulle onekligen bidra till förståelsen av forskningens psykologi och villkor.